

Краудсорсинг – універсально управлінська технологія пошуку нових ідей та коштів із застосуванням ІКТ-технологій, це спосіб делегування віддаленій спільноті інтернет-користувачів розв’язання певних бізнес-задач або життєво важливих завдань через інтернет-мережу.

Краудфандинг – це форма альтернативного добровільного громадського фінансування інноваційних ідей та соціально значущих проєктів, яка дозволяє залучати кошти від великої кількості людей, здебільшого незнайомих, для втілення власних ідей, винаходів, розробки проєктів і продуктів різним категоріям людей, особливо працівників бюджетної сфери.

Новий зміст державно-громадського управління закладами освіти на засадах партнерської взаємодії, в умовах воєнного стану та періоду відновлення України, потребує узгодженої партнерської взаємодії державних органів, громадських організацій, приватних структур, які мають забезпечити нормативно-правове закріплення організаційно-правових форм взаємодії суб’єктів управлінського та освітнього процесів; сприяти широкому залученню до партнерської співпраці і рівноправної взаємодії як юридичних, так і фізичних осіб на взаємовигідних умовах, демократизації всіх органів як державної влади, так і місцевого самоуправління, територіальних громад та управлінням освітою, наукових установ та закладів освіти різних рівнів акредитації; підтримці організації та розвитку асоціацій, громадських органів та організацій, інших форм діяльності суб’єктів управління освітнім процесом у взаємодії на засадах партнерства та демократичного стилю управління діяльністю закладами освіти залежно від місцевих умов функціонування, форм власності та підпорядкування.

АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Онаць Олена,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу економіки і управління ЗСО,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

✉ olena.onats@gmail.com

У Законі України «Про освіту» серед засад державної політики в галузі освіти та принципів освітньої діяльності в Україні є: державно-громадське управління, державно-громадське партнерство, державно-приватне партнерство. Реалізація означених принципів має важливе значення для модернізації загальної середньої освіти.

ти в Україні, забезпечення реального і дієвого державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії, поєднання зусиль влади, освіти, бізнесу та суспільного сектора. Розглянемо питання державно-приватного партнерства.

Як свідчить зарубіжний досвід, державно-приватне партнерство у сфері освіти – це взаємовигідна взаємодія держави, освітніх організацій і закладів освіти та соціально відповідальних бізнес-структур, яка спрямована на об'єднання ресурсів, розподіл відповідальності та ризиків в управлінні фінансуванням, спорудженням, утриманням освітніх інфраструктурних об'єктів чи надання освітніх послуг на основі нормативно-законодавчих актів та спеціальних угод і домовленостей.

Аспекти державно-приватного партнерства в управлінні закладами загальної середньої освіти є складовою дослідження відділу економіки і управління ЗСО за темою: «Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії» (2021–2023) і були представлені на засіданні локації «Приватна освіта – партнер держави», яка відбувалася в рамках Міжнародної педагогічної науково-практичної конференції, організованої Міністерством освіти і науки України спільно з партнерами. Локацію спільно з МОН та НАПН України проводила Бізнес-асоціація освітніх закладів, яка є проектом ГО «Батьківська Спілка».

На основі аналізу нормативно-правової бази, публікацій і практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду науковими співробітниками з'ясовано, що державно-приватне партнерство в загальній середній освіті України ще знаходиться практично на початковій стадії розвитку, крім приватних закладів освіти. Приватні заклади освіти накопичили певний позитивний досвід такого партнерства з питань забезпечення безпеки дітей та їхніх родин, членів колективів. Відбувається співпраця в організації освітнього та управлінського процесів та різнобічної допомоги приватними закладами в умовах воєнного стану; формування навичок майбутнього, проголошених на Давоському економічному форумі; створення українського освітнього бренду в світі, і яким він міг би бути. Основою такого бренду можуть бути українські діти, які виїхали з України в результаті війни і навчаються у 44 країнах Європи і світу, і які показали вже рівень української освіти, рівень сформованості компетентностей та наскрізних навичок тощо.

Представники закладів приватної освіти відзначають, що упровадження державно-приватного партнерства як взаємовигідної співпраці та взаємодії, як синергії держави, бізнесу та суспільного сектора сприятиме модернізації системи освіти, забезпеченню високої потреби залучення позабюджетних коштів та застосування принципів, ефективних механізмів і технологій управління тощо і вони готові і морально, і матеріально активно долучитися до такого процесу.

Проте, є чимало не вирішених проблем та неузгодженостей, які уповільнюють або і гальмують ці процеси, існують проблеми та ризики його впровадження. Ще не усвідомлена взаємна користь державно-приватного партнерства для модернізації всієї системи загальної середньої освіти, для держави, бізнесу, суспільства.

Керівники комунальних закладів загальної середньої освіти зазначають, що у них існує чимало проблем у залученні приватних структур до участі в освітньому та управлінському процесах. Державно-приватне співробітництво в управлінні ускладнює-

ся через брак досвіду керівників закладів освіти до такого виду діяльності та інколи їхньої пасивності; недостатній зворотній зв'язок; бізнес-структури далеко не завжди виявляють бажання бути партнерами комунальних та державних закладів освіти; переважає домінуюче ставлення держави до управління освітою; недостатнім є розвиток демократичних відносин в управлінні освітою територіальних громад і співпраці з приватним сектором.

Представників бізнесу та роботодавців не влаштовує якість освітніх послуг, розрив між теоретичною освітою та практикою; брак кваліфікованих працівників робітничих професій; працівники державних установ, керівники закладів освіти, представники територіальних громад не готові і не вміють працювати з бізнесом, зокрема не володіють технологіями і методами додаткового залучення фінансування, управління ризиками; не викладається у вишах чи на курсах підвищення кваліфікації предмет чи курс «Державно-приватне партнерство», тобто у напрямках професійної підготовки фахівців відсутній окремий курс, чи хоча б теми щодо державно-приватного партнерства; недостатньо висвітлюється кращий позитивний досвід. Потребує поживлення процес комунікації бізнес-структур та освіти і навчання представників державного сектора управління освітою працювати з бізнесом та громадським сектором. Не вирішене питання щодо кооперативних закладів освіти, хоч законодавством це вже визначено, тощо.

У процесі дослідження виявлено наукові підходи, принципи, умови та чинники державно-приватного партнерства, можливі перспективні напрями його розвитку, механізми та технології реалізації на практиці; охарактеризовано особливості їх упровадження в управлінні освітою та закладами загальної середньої освіти;

З'ясовано, що запровадження державно-приватного партнерства вигідне всім зацікавленим сторонам, зокрема: держава вивільняє бюджетні кошти за рахунок залучення коштів приватного сектора; для суспільства – це підвищення якості освіти; бізнесу таке партнерство допомагає підвищувати ділову репутацію та просування бренду, сприяє диверсифікації джерел прибутку; для освіти – залучення додаткових ресурсів і підвищення якості освіти; можливість керівникам займатися організацією і управлінням освітнього процесу, а не іншими питаннями. Таке партнерство об'єднує суспільство і підкреслює пріоритет освіти у подальшому демократичному розвитку України.

Науковими співробітниками відділу економіки і управління ЗСО Інституту педагогіки НАПН України та творчою групою АКШУ підготовлено пропозиції щодо покращення державно-приватного партнерства в усіх закладах освіти незалежно від форм власності і підпорядкування:

- вважаємо, що необхідна розробка нової навчальної програми/ програм для працівників державної служби, керівників закладів освіти та органів місцевого самоврядування щодо взаємодії, тобто державно-приватного партнерства, включення до розгляду не тільки питань теоретико-нормативного забезпечення, але і практичні кейси співпраці влади, освіти, громадськості, бізнесу;
- доцільно проводити дослідження щодо виявлення, обґрунтування та поширення кращих міжнародних та вітчизняних практик, здійснення науково-методичного

супроводу державно-приватного партнерства, залучаючи до цього процесу науковців НАПН України, представників державних органів, громадських структур та бізнесу;

- з метою поширення позитивного досвіду державно-приватного партнерства, обговорення проблем та вироблення рекомендацій спільно з науковцями НАПН України та окремих її інститутів необхідно запровадити систематичне проведення вебінарів, семінарів, консультацій, тренінгів, науково-практичних конференцій, форумів, дискусій тощо;

- для розвитку різних форм і видів державно-приватного партнерства потрібно активніше здійснювати висвітлення кращого досвіду державно-приватного партнерства у ЗМІ, ТВ, педагогічній пресі та фахових виданнях, у соціальних мережах тощо сприятиме його реалізації в інтересах держави, освіти, громадського сектора та бізнесу.

Для закладів загальної середньої освіти всіх типів власності і підпорядкування потребують вирішення питання розвитку стратегічного державно-приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях, узгодження спільної стратегічної мети та шляхів її реалізації, розподілу повноважень та відповідальності суб'єктів державно-громадської та державно-приватної суб'єктної партнерської взаємодії, підготовки відповідної нормативно-правової бази та забезпечення її дотримання, вирішення питань фінансово-економічного взаємовигідного партнерства, управління проектами та ризиками тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ВІЙНИ (КОНТЕКСТ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Онопрієнко Оксана,

доктор педагогічних наук,

старший науковий співробітник,

завідувач відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

У літку 2022 року нами було проведено дослідження особливостей організації навчання у початковій школі країни в умовах воєнного стану. Його результати засвідчили, що ця організація була неоднорідною й здебільшого залежала від ступеня ураження території війною. Така відмінність вплинула на формат освітнього процесу; охоплення учнів, які могли продовжити навчання; доступ учнів і вчителів до технічних та навчально-методичних засобів навчання.

В українській освіті основним носієм змісту і провідним засобом навчання вважається підручник. Це навчальна книга, у якій в повному обсязі подається систематизований виклад навчального матеріалу, що забезпечує досягнення учнями нормативно визначених очікуваних та обов'язкових результатів. Використання підручників є традиційним елементом організації навчання. Тому в опитуванні ми з'ясували, чи всі учні мали можливість користуватися підручниками під час війни. 41 % опитаних учителів зазначили, що всі учні мали підручники в друкованому або електронному вигляді. 53,6 % указали, що не всі учні мали доступ до навчальних книг. Цей факт дає підстави передбачити, що освітній процес у таких класах знавав труднощі, адже особливість сприймання у молодшого школяра передбачає здійснення різних рецепторів, зокрема зорових. Візуальні опори, вміщені в підручниках, значною мірою забезпечують повноцінне засвоєння дітьми навчального матеріалу, а їх відсутність загальмовує цей процес. Окрім того, розгортання навчання спирається на дидактичний принцип неперервного повторення, упровадження якого зумовлене віковими особливостями засвоєння молодшими школярами навчального матеріалу. Відсутність навчальної літератури, безумовно, уповільнило поступ учнів у досягненні очікуваних результатів.

Що стосується організації праці вчителя, то звичним і корисним доробком для наших освітян є методичний супровід до реалізації систем навчання у вигляді різноманітних методичних посібників, розробок (проектів) навчальних занять, дидактичних матеріалів до підручників тощо. У досліджуваній період 84 % респондентів мали доступ до таких матеріалів; 7 % опитаних учителів зазначили, що методичних матеріалів було обмаль, решта респондентів зовсім не мали таких матеріалів. Відсутність допоміжних навчально-методичних засобів для вчителів створила деякі труднощі, зокрема, збільшилися витрати їхнього часу для підготовки до занять. Проте зважаючи на рівень фахової підготовки і досвід роботи опитаних учителів, зазначений чинник не можна вважати впливовим для належної організації освітнього процесу, навіть у такий складний період.

Для повнішого розуміння картини організації освіти у воєнний період був корисним матеріал, здобутий під час аналізу відповідей учителів на питання змістового блоку. Так, визначаючи обсяг опрацювання з учнями запланованого змісту навчання, 71,4 % респондентів указали, що був охоплений увесь запланований матеріал. 23 % – зазначили, що обирали для вивчення учнями лише найважливіше. Оскільки тривалість занять за дистанційного формату навчання є меншою, ніж за очного, то вчителі зазвичай вдаються до організації домашньої самостійної роботи учнів. Утім у ситуації воєнного стану зважаємо на особливі обставини, за яких діють різні чинники, як то: змінені побутові умови, обмежений доступ до ресурсів тощо. У зв'язку з цим лише 28,5 % опитаних учителів вказали на систематичну наявність завдань для самостійної роботи дітей. 57 % – пропонували учням такі завдання час від часу, а 9 % – таку роботу не проводили. Водночас, не всі вчителі мали можливість постійно контролювати виконання учнями домашніх завдань. Це вдавалося робити завжди 67,8 % опитаних; періодично – 25 %; решта вчителів не мали можливості контролювати учнів.

Ключовим критерієм результативності освітнього процесу є показник, що відображає навченість учнів. Це обсяг і рівень засвоєння змісту освіти, що є основою для подальших навчальних досягнень учнів. Ми поставили вчителям таке питання: «Якою мірою, на вашу думку, учні змогли засвоїти навчальний матеріал за II півріччя навчального року?». Результати опитування були такими: 32 % учителів вважають, що їхні учні цілком засвоїли запланований навчальний матеріал; 62,5 % – переконані, що їхні учні засвоїли навчальний матеріал частково. Такі міркування, на нашу думку, є суб'єктивними, оскільки вони не підтверджені моніторинговим вивченням навчальних досягнень учнів, але відповідні факти необхідно брати до уваги під час проєктування і здійснення освітнього процесу.

У рекомендаційній частині анкети респонденти заявили про бажання мати розроблені для них настанови від авторів програм щодо оптимізації навчального матеріалу, який підлягає вивченню в умовах обмежень. Своєю чергою ми запропонували вчителям висловити власні міркування щодо бачення шляхів адаптації змісту освіти до навчання в умовах війни. Одержані пропозиції можна звести до таких узагальнень:

- методичні рекомендації потрібні, проте програми і підручники змінювати не потрібно; педагоги самостійно на основі методичних рекомендацій скорегують навчальний матеріал;
- потрібно ущільнити програмовий матеріал, враховуючи емоційний стан учнів, пригнічення у дітей під час війни когнітивних процесів, але це робить учитель індивідуально, зважаючи на навчальні можливості своїх учнів;
- першочерговою необхідністю є створення інтерактивних підручників;
- потрібно адаптувати програми, зважаючи на особливості умов дистанційного навчання, а саме: в умовах воєнного часу, в умовах переїзду немає можливості проводити досліди, практичні заняття, екскурсії (за винятком віртуальних);
- необхідні рекомендації дітям щодо проведення практичних робіт у домашніх умовах;
- є потреба в рекомендаціях для батьків з алгоритмами виконання навчальних завдань;
- доцільно було б доповнити підручники відеопоясненнями для самостійного прослуховування чи опрацювання теми, які стали б доречними не лише під час дистанційного навчання, а й в опануванні матеріалу, який дитина не зрозуміла.

Проаналізовані відповіді респондентів у цілому засвідчили їхню здатність користуватися академічною свободою, наданою чинною в Україні концепцією освіти. Висловлені пропозиції здебільшого торкаються питань, які полегшують працю вчителя та умови навчання дітей під час війни.